

ZYGMUNT WIATROWSKI

WSP w Bydgoszczy

PRACA JAKO CZYNNIK RESOCJALIZACYJNY

Wstęp

O pracy mówi się zazwyczaj w różnych aspektach i znaczeniach; przypisuje się jej także różne wartości. Nie wnikając na razie w istotę rzeczy stwierdzić można, że praca traktowana być może między innymi jako znaczący czynnik resocjalizacyjny, przez co rozumiemy, iż jest ona znaczącym czynnikiem sprzyjającym powrotowi człowieka, który popadł w kolizję z prawem, do uczciwego, prawnego i odpowiedzialnego życia na wolności.

Zresztą tak w rzeczywistości jest, i to od dawna. W opracowaniu tym - po przedstawieniu sposobu rozumienia i właściwości ogólnych pracy człowieka - spróbujemy określić rolę pracy w różnych zakładach i formach sankcji prawno - karnej, począwszy od zakładów wychowawczych dla młodzieży /zakładów poprawczych/ poprzez ograniczenie wolności, aż do zakładów pozbawienia wolności. W każdej z wymienionych form organizacyjno - karnych i w każdym typie zakładów karnych, posługiwanie się pracą jako środkiem /czynnikiem/ resocjalizacyjnym przybliży inne wymiary. Ukazanie owych odmienności ma między innymi doprowadzić do ustalenia odpowiedzi na pytanie - czy w zakładach karnych mówić można o wychowaniu przez pracę, a jeśli tak, to w jakim stopniu i zakresie. Odpowiedź taka stanowić będzie końcową część niniejszych rozważań.

I. Pojęcie i ogólne właściwości pracy człowieka

Pracę rozpatrywać można w dwóch podstawowych aspektach - podmiotowym i przedmiotowym. Stwierdzają to reprezentanci różnych kierunków filozoficznych i różnych systemów społecznych.

Różnice dotyczą jedynie sposobu interpretacji owych aspektów.

Najbardziej aktualną wykładnię poglądów i stanowiska Kościoła Rzymsko - Katolickiego daje Encyklika Jana Pawła II z 1981 r. o pracy ludzkiej pod nazwą: "Laborem exercens"¹. Z tego dokumentu wyprowadzić można następujące stwierdzenia:

- "Praca stanowi podstawowy wymiar bytowania człowieka na ziemi";
- "Praca rozumiana jako działalność przechodnia" - to znaczy taka, która biorąc początek w ludzkim podmiocie, skierowana jest ku zewnętrznemu przedmiotowi, zakłada swoiste panowanie człowieka nad "ziemią";
- "Człowiek dlatego ma czynić sobie ziemię poddaną, ma nad nią panować, ponieważ jako "obraz Boga" jest osobą, czyli bytem podmiotowym, uzdolnionym do planowego i celowego działania, zdolnym do stanowienia o sobie i zmierzającym do spełnienia siebie. Jako osoba jest tedy człowiekiem podmiotem pracy. Jako osoba pracuje, wykonuje różne czynności przynależące do procesu pracy, a wszystkie one, bez względu na ich charakter, mają służyć urzeczywistnieniu się jego człowieczeństwa, spełnieniu osobowego powołania, które jest mu właściwe z racji samego człowieczeństwa";
- "Praca jest dobrem człowieka - dobrej jego społeczności - przez pracę bowiem człowiek nie tylko przekształca przyrodę, dostosowuje ją do swoich potrzeb, ale także urzeczywistnia siebie jako człowieka, a także poniekąd bardziej "staje się człowiekiem";
- "Człowiek powinien pracować zarówno ze względu na nakaz Stwórcy, jak też ze względu na swoje własne człowieczeństwo, którego utrzymanie i rozwój domaga się pracy. Po prostu - praca jest powinnością, czyli obowiązkiem człowieka i to w wielorakim tego słowa znaczeniu";

Oczywiście są to niektóre myśli, poprzez które Jan Paweł II zaakcentował podmiotowe znaczenie pracy. Znaczenie przedmiotowe omówione zostało w części Encykliki pod hasłem: "Konflikt pracy i kapitału na obecnym etapie historycznym".

W koncepcji marksistowskiej:

- Praca jest głównym czynnikiem i wyrazem postawy decydującej o wykorzystaniu możliwości życiowych człowieka. Odgrywa ona zasadniczą rolę w jego rozwoju i stanowi materialną podstawę życia społecznego.
- "Jako twórczyni wartości użytkowych, jako pracy użyteczna jest tedy praca warunkiem istnienia człowieka, niezależnym od wszelkich

ustrojów społecznych, jest wieczną, przyrodzoną koniecznością, która umożliwia wymianę materii między człowiekiem a przyrodą, a więc umożliwia życie ludzkie" /K. Marks²/.

- Oddziałując za pośrednictwem pracy na przyrodę i zmieniając ją "człowiek zmienia zarazem swoją naturę. Rozwija drzemące w niej moce i podporządkowuje grę tych sił swej własnej zwierzchności" - /K. Marks³/.
- "Praca jest pierwszym, podstawowym warunkiem wszelkiego życia ludzkiego i to w takim stopniu, że w pewnym sensie należy powiedzieć: praca stworzyła samego człowieka" /F. Engels⁴/.

Z przedstawionych dwóch stanowisk społeczno - filozoficznych wynika, że: a/ zachodzi wyraźna różnica w poglądach na genezę pracy ludzkiej; b/ dostrzegalna jest daleko idąca zbieżność poglądów na istotę pracy człowieka i jej podstawowe funkcje.

Współcześnie o pracy ludzkiej - tak w koncepcji religijnej, jak i marksistowskiej - mówi się przynajmniej w dwóch znaczeniach:

- w znaczeniu ekonomicznym /właściwym/, gdy chodzi o działalność człowieka polegającą na przekształcaniu dóbr przyrody i przystosowywaniu ich do zaspokajania potrzeb ludzkich,
- w znaczeniu społecznym /szerokim/, gdy chodzi o działalność człowieka, w wyniku której powstają dobra materialne, wartości kulturalne i społecznie znaczące usługi.

Podstawową treść każdej pracy stanowi układ czynności i elementów, składających się na proces pracy, uwarunkowany właściwościami procesu technologicznego i kontaktu społecznego oraz możliwościami człowieka pracującego. Rola pracy w życiu współczesnego człowieka jest ogromna; stanowi ona niezbędny warunek egzystencji, wyznacznik miejsca człowieka w społeczeństwie, czynnik kształtujący osobowość; poza tym wpływa ona na fizyczny rozwój człowieka, wyzwala inicjatywę i twórczą aktywność myślową, dostarcza przeżyć estetycznych, przynosi radość i zadowolenie, ale niekiedy stanowi też źródło ludzkich trudności, zmartwień i niepowodzeń oraz wprowadza człowieka w stan niezadowolenia. Tak rozumiana praca człowieka stanowi przedmiot szeroko zakrojonych badań naukowych wielu dyscyplin naukowych, w tym filozofii pracy, psychologii pracy, socjologii pracy, pedagogiki pracy, fizjologii pracy, ergonomii, prakseologii, naukowej organizacji pracy i innych nauk o pracy.

W niniejszych rozważaniach interesuje nas głównie praca w znaczeniu społecznym [szerokim]. W szczególności mogą to być prace: samoobsługowe, porządkowe, usługowe, organizacyjne i wytwórcze, a niekiedy nawet prace twórcze. Hipoteza nasza brzmi następująco: Praca stanowi znaczący, chociaż nie jedyny czynnik resocjalizacyjny. Celowe i systemowe posługiwanie się tym czynnikiem stwarza oczekiwaną szansę wychowania przez pracę także w zakładach resocjalizacji zorganizowanej.

II. Praca młodzieży w zakładach poprawczych

W zakładach poprawczych skupiona jest młodzież społecznie niedostosowana o tendencjach społecznie negatywnych; młodzież, którą - wg. M. Grzegorzewskiej⁵ - cechuje: odwrócenie zainteresowań od wartości pozytywnych, chęć wyzycia się w akcji społecznie destrukcyjnej, podziw i zainteresowanie dla tzw. złych czynów, nieżyczliwy stosunek do człowieka, stały konflikt z otoczeniem, zrzucanie winy z siebie na innych, niechęć do nauki i pracy, brak poczucia odpowiedzialności za swoje słowa i czyny, za swoje życie, życie chwilą, przygodą, awanturą oraz inne właściwości o wymowie negatywnej.

Do głównych zadań zakładów poprawczych należy zaliczyć: wpajanie jednostkom wykolejonym zasad współżycia odpowiadających normalnemu społeczeństwu, wpajanie hierarchii wartości akceptowanych przez praworządne społeczeństwo, przygotowanie wychowanków do uczciwego i produktywnego życia oraz do niezależności ekonomicznej, zapewnienie wychowankom prawidłowej egzystencji w społeczeństwie, wpojenie im nawyku zaspokajania swoich potrzeb w sposób zgodny z obowiązującymi normami prawnymi i etycznymi, wdrożenie do systematycznej pracy oraz nauki.

Stadium opracowań licznych autorów, w tym: Czapowa, Grzegorzewskiej, Jedlewskiej, Konopnickiego, Korzenikowa, Lipkowskiego, Łuczyńskiego pozwoliłoby zapewne znacznie poszerzyć podaną tu listę zadań specjalnych. Nie ona jest jednak najważniejsza w naszych rozważaniach. Bardziej istotne są oddziaływania wychowawcze. Można stwierdzić, że oddziaływania wychowawcze skierowane na młodzież zakładów poprawczych traktowane są najczęściej systemowo, przy czym tak w literaturze, jak i w praktyce wyróżnia się systemy: dyscyplinarne,

progresywny, socjopedagogiczny, indywidualny, homogeniczny, heterogeniczny i kompleksowy⁶. Nie wydając się w istotę owych systemów stwierdzić też można, że żaden z nich nie docenia tak ważnego czynnika resocjalizacyjnego, jakim jest praca. A przecież interesująca nas praca spełniała zawsze i spełnia nadal rolę wprost podstawową.

Nieliczne jak dotąd badania wykazały, iż największe walory resocjalizacyjne ma praca wytwórcza, produkcyjna, powiązana z przemysłem i z nowoczesną technologią oraz organizacją produkcji, a przy tym kształcąca i stwarzająca okazję do różnorodnych inowacji. Zdaniem M. Łuczyńskiego⁷, młodzież przebywająca w zakładach poprawczych najczęściej interesuje się zawodami przemysłowymi a szczególnie mechanicznymi oraz pracą wymagającą pewnej samodzielności i inicjatywy własnej. W rzeczywistości zakres prac młodzieży przestępczej, przebywającej w zakładach poprawczych jest szeroki i bardzo zróżnicowany. Najczęściej są to prace samoobsługowe, porządkowe, usługowe, organizacyjne i wytwórcze. Rzecz charakterystyczna, że stosunkowo wysoką rangę uzyskują prace porządkowe i usługowe, mimo że realizowane są one na zasadzie nakazu regulaminowego. Można by rzec, że w trakcie wykonywania poszczególnych prac przez wychowanków domów poprawczych nakaz regulaminowy ustępuje motywacji własnej, która jest bardzo różna. Także stosunek do wykonywanej pracy jest różny. Z przeprowadzonych badań sondażowych w dwóch zakładach poprawczych /na terenie woj. bydgoskiego/, którymi objęto 180 wychowanków wynika następujący obraz motywacji podejmowanej i wykonywanej pracy

Z obu zestawień wynika, że badani wychowankowie zakładów poprawczych kierują się w zdecydowanej większości pozytywnymi motywami pracy, stąd ich stosunek do owej pracy jest wyraźnie zadawalający /82,0 %/. Zdaniem recenzenta tegoż opracowania prof. Zbigniewa Zaborowskiego jest to obraz dość optymistyczny. Możliwe, że badani wychowankowie kierowali się potrzebą aprobaty społecznej, a wychowawcy - potrzebą uznania zawodowego. Ale można też ów obraz traktować jako właściwość badanych zakładów. Faktem jest, że były to tylko badania sondażowe. Wynika z nich, że można mówić o wychowaniu przez pracę w zakładach poprawczych. Powstaje pytanie, czy wszyscy wychowankowie, a także ich wychowawcy zdają sobie wyraźnie sprawę z zadań owego wychowania przez pracę.

Tabela 1.

Motywacja podejmowanej i wykonywanej pracy przez wychowanków zakładów poprawczych /w procentach/

Lp.	M o t y w y	Chłopcy N=115	Dziewczęta N=65	Łącznie N=180
1	zasłużenie sobie na wcześniejsze zwolnienie z zakładu poprawczego	30,4	43,1	36,7
2	chęć zdobycia zawodu	38,3	26,4	32,3
3	właściwe wypełnienie czasu pobytu w zakładzie	21,8	32,7	27,3
4	nakaz regulaminowy	29,5	19,2	24,3
5	uświadomienie sobie możliwości powrotu do normalnego trybu życia	22,4	25,7	24,1
6	chęć zarobienia pieniędzy na własne potrzeby	32,4	14,6	23,5
7	uświadomienie sobie konieczności pracy dla siebie i dla innych	14,4	30,6	22,5
8	inne motywy	10,8	7,7	9,3

Stosunek wychowanków zakładów poprawczych do pracy tychże określali kierownicy i wychowawcy zakładów poprawczych. Przedstawia się on następująco:

Tabela 2.

Stosunek do pracy wychowanków zakładów poprawczych

Lp.	Stosunek do pracy	Chłopców N= 115	Dziewcząt N=65	Badanych N=180
1	dobry	41,2	53,4	47,3
2	zadowolający	32,7	36,7	34,7
3	niezadowolający	19,6	7,2	13,4
4	wyraźnie negatywny	6,5	2,7	4,6

Można mówić o następujących zadaniach wychowania przez pracę w zakładach poprawczych:

- a/ opanowanie wiedzy o pracy człowieka,
- b/ zrozumienie roli pracy w życiu każdego człowieka,
- c/ rozwijanie przekonania odnośnie celowości i społecznej użyteczności pracy własnej, tak na wolności, jak i w zakładzie karnym,
- d/ rozwijanie pozytywnej motywacji do każdej pracy, nawet w zakładach karnych,
- e/ wprowadzanie wychowanków w nurt systematycznej i społecznie użytecznej pracy dla siebie i dla innych,
- f/ doprowadzanie wychowanków do przekonania o możliwości i potrzebie stawania się dobrym, prawym człowiekiem, na jakiego liczyć może społeczeństwo.

Istnieje społeczna i pedagogiczna potrzeba uświadomienia wszystkim wychowankom, a także ich wychowawcom, tak rozumianej istoty wychowania przez pracę.

Szczególne role w procesie wychowania przez pracę przypada grupom półwolnościowym. Analizując je szczegółowo J. Kakareko /w pracy magisterskiej na temat: Wychowanie przez pracę w grupach półwolnościowych Zakładu Poprawczego w Kcyni - pod kierunkiem autora tych rozważań/ stwierdza co następuje:

1. Młodzież zakładu poprawczego trafia do pracy w grupach półwolnościowych na własną prośbę, przy czym kieruje się ona motywami:
 - chęć zdobycia zawodu - 42,1 % badanych /N = 180/,
 - chęć zarobkowania - 24,3 %
 - sprzyjające warunki stwarzane przez zakład pracy - 12,7 %
 - znacznie większa swoboda i odczucie wolności - 10,3 %
 - inne motywy - 10,6 %, w tym możliwość uzyskiwania przepustek na wyjazd do domu rodzinnego.
2. Walory wychowawcze pobytu i pracy w grupach półwolnościowych są wyjątkowo duże, a na podkreślenie zasługują:
 - rozwój samokontroli i poczucie odpowiedzialności,
 - zdobycie wiary we własne możliwości i siły,
 - przyjmowanie postawy zaufania do ludzi, do otoczenia,
 - nabywanie swobody w nawiązywaniu prawidłowego kontaktu z ludźmi.

Zamykając rozważania na temat zakładów poprawczych stwierdzić można /za S. Jedlewskim⁸/, że prawidłowo realizowany proces resocjalizacji w zakładach poprawczych, uwzględniający także zadania wychowania , przez pracę zakładu, aby nieletni:

- odnalazł właściwy sposób wyrażania swojej osobowości, tj. sposób aprobowany przez społeczeństwo,
- zdobył zaufanie do samego siebie i do innych,
- uznał za konieczne poddawanie kontroli motywacji swego postępowania ze stanowiska moralnego i prawnego,
- nabrał przekonania o mocy rzetelnej i uczciwej pracy człowieka na każdym stanowisku i w każdym zawodzie,
- wyuczył się zawodu /jeśli takiego nie posiada/ i tą drogą wchodził w zawodowe, rodzinne i społeczne powiązania ze społeczeństwem.

III. Praca skazanych w zakładach karnych

Jedną z form resocjalizacji penitencjarnej jest resocjalizacja przez pracę. Stwierdzają to zarówno teoretycy zagadnienia, jak i praktycy, niemal we wszystkich krajach.

W polskim prawie penitencjarnym obowiązek pracy unormowany jest przepisami art. 44 kodeksu karnego, w którym czytamy: "skazany ma obowiązek wykonywania pracy lub pobierania nauki oraz przestrzegania ustalonego w zakładzie karnym porządku i dyscypliny, a w szczególności posłuszeństwa wobec przełożonych, poprawnego stosunku do innych skazanych i sumiennego stosunku do pracy".⁹

Jak z tego wynika obowiązek pracy zabezpiecza skazanemu rozwinięcie jednej z podstawowych form aktywności życiowej człowieka. Samo zatrudnienie - jak mówi art. 49 § kk "ma na celu wdrożenie skazanego do pracy i nauczenie zawodu dla przygotowania do uczciwego życia na wolności, a także zachowanie i rozwój sił fizycznych oraz umysłowych". Można z tego wnioskować, że celem resocjalizacji przez pracę w specyficznych warunkach pozbawienia wolności jest:

- kształtowanie nawyku systematycznej i rzetelnej pracy,
- nauczanie zawodu dla przyszłego nowego życia,
- utrzymanie i rozwój sił fizycznych oraz umysłowych.

Od skazanego natomiast wymaga się zdawania sobie sprawy z wychowawczego znaczenia pracy. Sukces uzależniany jest m.in. od umiejęt-

ności personelu penitencjarnego, od sposobu wdrażania do pracy i od warunków wykonywanej pracy.

Z badań przeprowadzonych przez G. Ackermann¹⁰ /w ramach pracy magisterskiej/ wynika, że:

1. Skuteczność resocjalizacji przez pracę zależy od wielu czynników, w tym od rodzaju wykonywanej pracy, od zadowolenia z wykonywanej pracy oraz od zgodności wykonywanej pracy z dotychczasowym przygotowaniem zawodowym.
2. W przypadku pozostawienia skazanym prawa podjęcia własnej decyzji o przystąpieniu do pracy 92 % kobiet i 82 % mężczyzn podjęły pracę z własnej woli /N=178 osób/.
3. 84 % kobiet i 65 % mężczyzn wyraziło zadowolenie z wykonywanej pracy. Skazani stwierdzali przy tym, że w toku pracy szybciej upływa im czas, zapominają oni o troskach i kłopotach, zapominają także o miejscu, w którym się znajdują.
4. W grupie badanych 68 % kobiet i 71 % mężczyzn wyraziło zadowolenie z racji możliwości zdobycia nowego zawodu /krawcowa, stolarz tapicer, zawody elektryczne i inne/, a także z racji możliwości zarobkowania i przygotowywania się do nowego życia.
5. 70 % kobiet i 60 % mężczyzn wyraziło gotowość pracy w zawodzie wyuczonym także na wolności.
6. Na zadowolenie skazanych z wykonywanej pracy w stopniu znaczącym wpływa stosowany system nagród i wyróżnień. W szczególności, właściwie stosowana profilaktyka nagradzania skazanych przyczynia się w widocznym i odczuwalnym stopniu do kształtowania pozytywnej postawy, zwiększania dyscypliny i wydajności pracy, doprowadza skazanych do stanu możliwej, w zakładzie karnym, satysfakcji i nawet zadowolenia z pracy.
A przecież o to chodzi w szeroko zakrojonej działalności resocjalizacyjnej najbardziej.
7. Na zadowolenie lub niezadowolenie z wykonywanej pracy ma też znaczący wpływ czasokres odbywanej kary. Im dłuższy jest okres izolacji karnej, tym lepiej kształtuje się stosunek do pracy. Owa długość ma jednak pewne granice - u kobiet do 6 lat, u mężczyzn do 8 lat.
8. W resocjalizacji przez pracę znaczenia też nabiera organizowane w czasie pracy współzawodnictwo indywidualne i zespołowe. Wpływa

ono na wzrost poczucia wartości własnej pracy i własnej osoby skazanego, a także na kształtowanie się stosunków współpracy.

Do interesujących stwierdzeń w toku swoich badań nad funkcjonowaniem podkultur przestępczych dochodzi Eugeniusz Bielicki. Zdaniem tegoż autora "pobyt skazanych w zakładzie karnym, a więc w warunkach poddawania ich oddziaływaniu socjalizującemu, zmienia stosunek wychowanków do wartości pracy". W wyniku codziennej obserwacji postawy skazanych wobec tej wartości - pisze dalej E. Bielicki - można było ustalić, że pozytywny stosunek do pracy przejawiało 45,6 % recydywistów i 34,0 % przestępców jednorazowych, co w porównaniu z okresem przebywania na wolności kształtuje się znacznie korzystniej.

W konkluzji rozważań nad wartością pracy autor stwierdza, że:

- członkowie podkultur przestępczych w warunkach wolności przejawiają niską ocenę wartości pracy i nauki,
- nawet deklaracyjny sposób wyrażania przez nich postaw wobec tej wartości dowodzi jej niskiej preferencji,
- istnieje istotna rozbieżność pomiędzy deklarowaną wartością pracy i fizyczną jej realizacją w warunkach wolności,
- pobyt w zakładzie karnym powoduje wzrost preferencji wartości pracy i nauki,

przy czym ostatnie twierdzenie odnosi się do funkcjonowania wartości pracy w nawiązaniu do działań resocjalizacyjnych¹¹.

Reasumując powyższe rozważania można stwierdzić, że resocjalizacja przez pracę, a szczególnie przez pracę produkcyjną /wytwórczą/, stanowi układ oddziaływań niezawodnych, skutecznych. Stąd ma ona swoje powszechne uzasadnienie. Ważnym jest czy jest ona stosowana w sposób właściwy, odpowiadający podstawowym wymaganiom wychowania przez pracę.

PRZYPISY

- ¹Encyklika Ojca Św. Jana Pawła II o pracy ludzkiej
Laborem exercens - 1981
- ²K. Marks, F. Engels, Dzieła T. XXIII, Warszawa 1968, s. 48
- ³Ibidem, s. 205-206
- ⁴K. Marks, F. Engels, Dzieła T. XX, Warszawa 1972, s. 525
- ⁵M. Grzegorzewska, Pedagogika specjalna, Warszawa 1964, s. 72
- ⁶Cz. Czapów, S. Jedlewski, Pedagogika resocjalizacyjna, Warszawa 1971, s. 458 i następne
- ⁷M. Łuczyński, Plany życiowe młodzieży w zakładzie poprawczym,
"Kwartalnik Pedagogiczny" 1962, nr 1
- ⁸S. Jedlewski, Nieletni w zakładzie, Warszawa 1962, s. 92-93
- ⁹S. Paweł, Kodeks karny wykonawczy - komentarz, Warszawa 1972,
s. 183
- ¹⁰G. Ackerman, Resocjalizacja przez pracę w zakładach karnych
/na podstawie badań w Zakładach Karnych w Potulicach i w Fordonie/
- praca magisterska napisana pod kierunkiem doc. dra hab. Zygmunta
Wiatrowskiego w Zakładzie Pedagogiki Pracy WSP w Bydgoszczy,
Bydgoszcz 1978
- ¹¹E. Bielicki, Determinanty funkcjonowania podkultur przestępczych
a proces resocjalizacji, WSP Bydgoszcz 1980, s. 114
Badaniami objęto 178 skazanych, w tym 88 kobiet i 90 męż-
czyzn.
Przy opracowywaniu artykułu korzystano też z pozycji:
- O. Lipkowski, Resocjalizacja, Warszawa 1980
- M. Kulczycki, J. Zduńczyk, Resocjalizacja przez pracę, Warszawa
1981
- Z. Wiatrowski, Pedagogika pracy w zarysie, Bydgoszcz 1980

WORK AS A MEDIUM IN RESOCIALIZATION

Summary

Different educational actions are taken into account in resocialization. Work and education through workplay an important role. In the article, after having presented the way of understanding and general characteristics of work of a man - the role of work in different institutions and forms of juridical penal sanction - starting from educational institutions for young people, throughout imprisonment, to institutions of imprisonment, have been presented. In each of these forms and in all kinds of institutions of penal character the use of work as a medium in resocialization has got different levels.

The analysis of these leads to the assumption that in institutions of imprisonment work and education through work could be or even should be taken into consideration.